

EØSU opfordrer Kommissionen til at oprette en særlig budgetpost til kvindernes civilsamfundsorganisationer i AVS-landene.

7.9 Mere overordnet set ville det være hensigtsmæssigt at give kvindeorganisationerne en præferentiel stilling, hvad angår såvel udvælgelseskriterierne for de ikke-statslige aktører som adgangen til finansiering.

7.10 Uddannelseskurser, som tager sigte på at fremme arbejdet i de kvindesammenslutninger og -organisationer, som arbejder på lokalt plan netop inden for rammerne af Cotonou-aftalerne, kunne vise sig at være et nyttigt instrument til at gennemføre disse aftaler.

7.11 EØSU forpligter sig til at fremme afholdelsen af seminarer, som kan indkredse og uddybe emner i relation til kvinders status og inddragelse i AVS-landene.

7.12 EØSU vil forlange en ligelig repræsentation af kvindelige delegerede på sine seminarer og på møder med kvinder og kvindesammenslutninger i AVS-landene og i tredjelandene generelt.

7.13 EØSU forpligter sig til i første halvdel af 2005 at afholde en konference med ovennævnte parter med følgende formål: styrkelse af kvindernes rolle i beslutningsprocesserne, indkredsning af eksisterende hindringer og fastlæggelse af strategier, som tager udgangspunkt i holdningerne hos de personer, der står i centrum for udviklingsprocesserne.

Bruxelles, den 15. september 2004

Roger BRIESCH

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Hen imod det 7. rammeprogram for forskning: Forskningsbehovet i forbindelse med ændringer i befolknings sammensætningen – De ældres livskvalitet og teknologiske behov«

(2005/C 74/09)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 29. januar 2004 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at afgive udtalelse om: »Hen imod det 7. rammeprogram for forskning: Forskningsbehovet i forbindelse med ændringer i befolknings sammensætningen – De ældres livskvalitet og teknologiske behov«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede Renate Heinisch til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 14. juli 2004.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 411. plenarforsamling den 15.-16. september 2004, mødet den 15. september, følgende udtalelse med 144 stemmer for, 1 imod og 2 hverken for eller imod:

1. Resumé

Begrundelse:

1.1 Under indtryk af den demografiske omvæltning og de muligheder og risici med hensyn til livskvalitet, som den indebærer for det stigende antal ældre mennesker i Europa, udtrykker EØSU ønske om

- (a) at der optages en nøgleaktion vedrørende denne problematik i det 7. forskningsprogram
- (b) at der træffes ledsageforanstaltninger med henblik på at tilvejebringe velfunderede grundlag for rettidig planlægning, beslutningstagning og handlen såvel på europæisk som på nationalt plan.

Der findes en tæt forbindelse mellem de biologiske, psykologiske, sociale, kulturelle, teknologiske, økonomiske og strukturelle aspekter ved aldring. Aldringen foregår desuden altid i en konkret geografisk og samfundsmæssig sammenhæng. Denne sammenhæng er i Europa karakteriseret ved stærke geografiske, kulturelle og socialstrukturelle modsætninger. I de nuværende forskningsprogrammer tages der ikke tilstrækkeligt hensyn til disse faktorer, hverken til aldringsprocessens mange dimensioner eller til de forskellige betingelser, den foregår under. På baggrund af ændringerne i befolkningens alderssammensætning kan kun en bredt og langsigtet anlagt forskning skabe det solide grundlag for planlægning og beslutningstagning, som der er behov for på en række samfundsområder og på alle beslutningsniveauer.

Ad (a): Der er især behov for forskning i forbindelse med

- økonomisk politik og finanspolitik (4.1)
- arbejde og beskæftigelse (4.2)
- ældre menneskers livsvirkelighed (4.3)
- det sociale og det fysiske miljø (4.4)
- livslang læring (4.5)
- bevarelse af sundhed og plejebehov (4.6)
- nye teknologier (4.7)
- bearbejdning, koordinering og udvikling af eksisterende viden (4.8)

Aldringsprocessen rummer mange forskellige aspekter og foregår under forskellige kulturelle, økonomiske og strukturelle betingelser, og derfor er der brug for langsigtet fler- og tværfaglig forskning.

Ad (b): Nedennævnte ledsageforanstaltninger anses for særligt nødvendige med henblik på at sikre overholdelsen af artikel 85 i chartret om grundlæggende rettigheder, som sikrer alle ældre EU-borgere ret til et værdigt liv og aktiv deltagelse i samfundslivet og beslutningsprocessen:

- Anvendelse af »den åbne koordinationsmetode« til at indføre en ensartet fortolkning og fastlæggelse af indikatorer til måling af ældres livskvalitet i EU, til at sikre udveksling af erfaringer, sammenligninger på europæisk plan og gensidig læring, til at fremme dialogen mellem repræsentanter for det organiserede civilsamfund og de relevante generaldirektorer i Kommissionen og til at skabe enighed om fælles værdinormer vedrørende det aldrende samfund.
- Oprettelse af et fælles observationsorgan (European Observatory) med henblik på at opbygge et europæiske agentur for aldring og en fælles databank til tilvejebringelse, samling og formidling af viden, til forbedring af den åbne koordinationsmetode og til udledning af praktiske og politiske konsekvenser.
- Etablering af en kategori for »det aldrende samfund« i EØSU.
- Afholdelse af seminarer og konferencer, der kan medvirke til at skabe større viden om den demografiske omvæltning og om behovet for forebyggelses- og ledsageforanstaltninger, til at skærpe bevidstheden, til at udbrede kendskabet til forskningsresultater mest muligt og til at fremme udveksling af viden mellem gamle og nye medlemsstater.

Mål:

Opbygning af et omfattende vidensgrundlag

- for politiske foranstaltninger til bevarelse og, om nødvendigt, forbedring af de nuværende og fremtidige ældre generationers livskvalitet,

- til fremme af Europas økonomiske udvikling og konkurrenceevne i lyset af det potentiale, som ændringerne i befolkningssammensætningen medfører.

2. Indledning

2.1 Den demografiske forandring af befolkningsstrukturen er både et af de store historiske resultater og en aktuell udfordring for vor tid. Aldrig tidligere har hele generationer med så stor berettigelse som nu kunnet håbe og forvente at opleve alderdommen som en livsfase, der strækker sig over mange år. Denne nye livsfase indebærer mange positive muligheder, men afføder også en række helt nye individuelle og samfundsmæssige opgaver. I de fleste europæiske lande har mange ældre en tilstrækkelig indkomst og den nødvendige fysiske og intellektuelle kapacitet til selv at kunne forme de ekstra år på tilfredsstillende vis. Dette åbner op for nye muligheder for økonomisk og samfundsmæssig udvikling. Men med den tiltagende alder stiger også risikoen for aftagende fysisk, sensorisk og intellektuel kapacitet og dermed for funktionsmæssige begrænsninger. Men der findes også grupper i samfundet, der ikke råder over de materielle, sociale og personlige ressourcer, der skal til for at kunne ældes med værdighed. Det sidste gælder navnlig et stort antal gamle kvinder, der bor alene. Der er også store forskelle mellem de europæiske lande i denne henseende. Desuden bliver der som følge af forskydningen i aldersstrukturen i alle landene brug for at omfordele de forhåndenværende midler og tilpasse sundhedssystemerne og de sociale sikringsystemer. Befolkningens aldring berører – om end med tidsmæssige afvigelser – alle EU's medlemsstater. I sin rapport om EØSU's aktiviteter 2000-2002 skriver formanden (side 69):

2.2 »EØSU henledte endvidere opmærksomheden på de foruroligende demografiske fremskrivninger, som vil få særlige konsekvenser for beskæftigelse, sundhed og pensionering«.

2.3 Denne udvikling er baggrunden for nærværende initiativudtalelse om »Forskningsbehovet i forbindelse med ændringer i befolkningssammensætningen – De ældres livskvalitet og teknologiske behov«, hvori der fremsættes anmodning om, at en nøgleaktion vedrørende dette tema optages i det syvende rammeprogram for forskning. Temaet omfatter to adskilte aspekter, der dog er nært forbundne med hinanden: for det første den ændrede befolkningssammensætning som sådan, der skyldes dels det faldende fødselstal og den dermed forbundne ændring af familiestrukturerne, dels befolkningens stigende middellevetid. For det andet aldringen og alderdommen som en selvstændig livsfase med et stort potentiale for sociale, kulturelle, organisatoriske, teknologiske og økonomiske innovationer, men også risici. I forbindelse med begge aspekter er der brug for forskning, såvel vedrørende de samfundsmæssige konsekvenser og det tilsvarende behov for en politisk indsats (makroniveauet) som vedrørende konsekvenserne for og behovet for en indsats til sikring af de ældres livskvalitet, i hvilken forbindelse der hele tiden må tages hensyn til kønsbetingede forskelle med hensyn til livssituation (mikroniveauet).

3. Baggrund og begrundelse for initiativudtalelsen

3.1 Eftersom den demografiske omvæltning og de dermed forbundne ændringer i befolknings- og samfundsstrukturen er noget hidtil ukendt i historien, er der et stort behov for viden, så konsekvenserne for samfundsudviklingen kan vurderes, og velfunderede grundlag tilvejebringes for rettidig politisk planlægning, beslutningstagning og handlen, såvel på nationalt som på europæisk plan. Det påpeges også i udtalelser fra EØSU og meddelelser fra Kommissionen om beskæftigelsespolitik ⁽¹⁾, social integration ⁽²⁾, sundhedspleje, livslang læring ⁽³⁾, m.v..

3.2 En sådan viden er samtidig en forudsætning for sociale, kulturelle, organisatoriske, økonomiske og teknologiske innovationer, der på den ene side kan opretholde gamle menneskers livskvalitet og på den anden side kan bidrage til at aflaste sundheds- og socialsikringsystemerne. Navnlig det hastigt voksende antal meget gamle mennesker og – til dels en følge heraf – det forhold, at der på samme tid eksisterer flere generationer af ældre, stiller krav om helt nye tjenesteydelser og fag.

3.3 De projekter, der har modtaget støtte som led i nøgleaktion 6, »Befolkningens stigende gennemsnitsalder«, under temaprogrammet »Livskvalitet og forvaltning af bioressourcer« i det femte rammeprogram for forskning, har allerede givet en række vigtige resultater. Generaldirektoratet for Forskning har for nylig udgivet en midtvejsevaluering af resultater og erfaringer i forbindelse med denne tværfaglige nøgleaktion. Omsætning af resultaterne af telematikprogrammet kan også bidrage til at forøge ældre menneskers og handicappedes livskvalitet. Den helhedsprægede fremgangsmåde, der blev benyttet i telematikprogrammet sidst i 1990'erne, har dog ikke vundet generel indpas.

3.4 I det sjette rammeprogram for forskning optræder støtten til forskning i befolkningens aldring og de individuelle og samfundsmæssige konsekvenser af denne proces kun i nogle få underordnede dele af temaerne »Biovidenskab, genomforskning og bioteknologi i sundhedens tjeneste« (prioritet 1), »Informations-samfundsteknologier« (prioritet 2), »Borgere og styreformere i et viden-baseret samfund« (prioritet 7) og »Støtte til politikker og foregribelse af videnskabelige og teknologiske behov« (prioritet 8) samt ERA-net.

3.4.1 Vigtige politisk relevante resultater kan der først og fremmest ventes af de igangværende projekter under prioritet 8 om de demografiske perspektiver og om sundhedsomkostninger og –udgifter i forbindelse med aldringen. Et særligt stra-

tegisk mål under IST-programmet er støtte til ældres og handicappedes integration i informationssamfundet. Også på dette område foreligger der allerede en række nyttige resultater og lovende projekter, der inddrager store konsortier og industrien. Alligevel er der stadig brug for en stor indsats for at få afhjulpet de eksisterende mangler. Men »befolkningens stigende gennemsnitsalder« optræder ikke længere som selvstændigt punkt blandt de tematiske prioriteter.

3.5 Det må forventes, at de medicinsk-biologisk orienterede projekter, der har modtaget støtte under det femte og det sjette rammeprogram for forskning, vil resultere i store fremskridt med hensyn til viden om fysiologiske og biologiske aldringsprocesser, om bekæmpelse af sygdomme og om fremme og bevarelse af sundheden.

3.6 Erkendelser på dette område er uden tvivl vigtige. Men de kan ikke løse de problemer, som ældre mennesker står over for, og de kan heller ikke i nær fremtid bidrage til at klare de samfundsmæssige opgaver, som det stigende antal ældre mennesker og især det stigende antal meget gamle mennesker påfører de europæiske samfund som helhed. Som følge af de relativt lave fødselstal er de unge menneskers (under 20 år) andel af den samlede befolkning i EU fra 1960 til 2001 faldet fra 32 % til 23 %, mens de ældres (fra 60 år) andel i samme tidsrum er steget fra 16 % til 22 %. Ældrekvotienten, dvs. befolkningen på 60 år og derover i forhold til befolkningen på 20-60 år udtrykt i procent, steg i samme tidsrum fra 29,5 % til 38,9 %. På grund af de sidste tre årtiers lave fødselstal vil andelen af ældre yderligere tage til i de kommende år for i 2020 at udgøre 27 % af befolkningen. Det betyder, at over en fjerdedel af alle europæiske borgere til den tid er 60 år eller derover ⁽⁴⁾. Antallet af meget gamle vil stige særlig stærkt (se også 4.5.1). I betragtning af problemets store rækkevidde og de indtil videre uoverskuelige konsekvenser, som befolkningens aldring vil medføre på mange forskellige samfundsmæssige områder, må forskningsfeltet udvides klart. Ligesom aldringen selv ikke alene er en biologisk proces, men omfatter mange forskellige facetter i en årelang proces, må også forskningen i alderdom og aldring drives langsigtet og multi- og interdisciplinært. Forskningens mål skal ikke bare være at forbedre sundheden og forlænge levetiden. Tværtimod skal det også dreje sig om via forskning at bidrage til at forøge livskvaliteten i de ekstra år.

⁽¹⁾ KOM(2004) 146 endelig; Rådets direktiv 2000/78/EF af 27. november 2000 om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv (27.11.2000); Meddelelse fra Kommissionen: Skarpet gennemførelse af den europæiske beskæftigelsesstrategi, bilag 1, 26.3.2004, KOM(2004) 239 endelig; http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/legis/legln_en.htm.

⁽²⁾ Rådets afgørelse 2000/750/EF om Fællesskabets handlingsprogram for bekæmpelse af forskelsbehandling (2001-2006) (27.11.2000); http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm; EØSU's udtalelse i EFT C 284 af 14.9.1998; brochure CES-2000-018 »Jobs, Learning and Social inclusion: The work of the European EESC«.

⁽³⁾ Rådets resolution af 27. juni 2002 (2002/C 163/01), EFT C 163 af 9.7.2002; KOM(2002) 678 endelig (november 2001); se også KOM(2004) 156 endelig.

⁽⁴⁾ European Communities (2002), European social statistics: population, Eurostat, theme 3: population and social conditions, Luxembourg; Office for Official Publications of the European Communities.

3.7 Derfor bør der i det syvende rammeprogram for forskning optages en nøgleaktion vedrørende den demografiske omvæltnings udfordringer, der supplerer den hidtil stort set medicinsk-biologisk orienterede forskning med samfunds- og adfærdsvidenskabelige, kulturelle, samfundsøkonomiske og forebyggelsesmæssige perspektiver. En sådan helhedspræget forskning skal omfatte såvel grundforskning som anvendelsesorienteret forskning og udvikling⁽¹⁾. Desuden bør de mest repræsentative europæiske ældreorganisationer inddrages, som det anbefales i den anden verdensomspændende ældreplan, der blev vedtaget på den anden verdenskonference om aldring i april 2002 i Madrid, og i den strategi, som FN's Økonomiske Kommission for Europa vedtog i forbindelse med ministerkonferencen i Berlin i september 2002. I betragtning af de lange og komplicerede politiske beslutningsprocesser haster det stærkt med at fremme en sådan forskning. Herunder redegøres der nærmere for forskningsbehovet på forskellige områder.

4. Forskningsbehovet på forskellige områder

Nærværende initiativudtalelse fokuserer navnlig på behovet for forskning, der under den demografiske omvæltnings vilkår kan sikre de europæiske borgere et liv, der er værd at leve, også i alderdommen. Det forudsætter for det første forskning i de berørtes aldringsproces og levevilkår, der former sig meget forskelligt i de forskellige europæiske lande. For det andet forudsætter det forskning i de samfundsmæssige rammebetingelser, der ligeledes adskiller sig stærkt fra land til land.

Af de mange områder, der berøres af den ændrede befolkningsstruktur, nævner vi her kun dem, hvor der består et særligt stort innovationsbehov og dermed også et stort behov for forskning udført i samarbejde mellem forskellige discipliner.

4.1 Forskningsbehovet i forbindelse med økonomisk politik og finanspolitik

4.1.1 Det første centrale aspekt, der ikke kommer til sin ret i 6. rammeprogram for forskning, er et samfundsøkonomisk perspektiv på konsekvenserne af den demografiske omvæltning, der ifølge undersøgelser foretaget af Generaldirektoratet for Økonomiske og Finansielle Anliggender bliver graverende. Derfor er der brug for en solid vidensbasis, der gør det muligt at sammenholde data om indkomst og beskæftigelse med data om sundhed og social adfærd. For at skabe mulighed for velfunderede prognoser må der kontinuerligt og over længere perioder udarbejdes statistikker (gode eksempler herpå er English Longi-

tudinal Study of Ageing [ELSA] om sundhed og Retirement Survey [HRS] i USA). Deraf giver sig følgende forskningsemner:

- De demografiske prognoser er højst usikre, men politikerne skal lægge konkrete planer for sundhedsvæsen, socialsikring og alderssikring. Hvilke data vil skulle anvendes og indsamles for at kunne støtte de tilsvarende politiske foranstaltninger?
- Hvilken betydning har den demografiske omvæltning for forbrug og opsparing? Hvilken adfærd må forventes, og hvilken adfærd er hensigtsmæssig på baggrund af den højere middellevetid?
- Hvordan er sammenhængen mellem aldrende befolkning og produktivitet? Hvilke konsekvenser er der for produktivitet, innovationsevne og iværksætterier?
- Hvordan kan det positive potentiale, der opstår som følge af den demografiske udvikling med hensyn til skabelse af nye produkter og tjenesteydelser, komme de nuværende og fremtidige ældregenerationer til gode og samtidig bruges til at styrke Europas økonomiske udvikling (stikordet er »videnbaseret økonomi«)?
- Hvilken økonomisk adfærd kan der forventes af fremtidens ældre, der for en stor dels vedkommende vil være sundere, bedre uddannede og mere mobile end de nuværende ældregenerationer, men hvis situation risikerer at forværres, navnlig i de svagere sociale lag? (se også punkt 4.2.1 og 4.3.6).

4.2 Forskningsbehov i forbindelse med arbejde og beskæftigelse

4.2.1 På grund af befolkningens ændrede aldersstruktur og det deraf følgende krav om omfordeling af knappe ressourcer, der ikke kan forøges i takt med aldringen, må for fremtiden såvel virksomhederne som de sociale sikringssystemer og de ældre selv indstille sig på, at de ældres arbejdskraft og viden skal udnyttes længere, end tilfældet er for øjeblikket⁽²⁾. Det er velkendt, at ældre generelt ikke er mindre produktive end yngre, men at nogle kompetencer tager af, mens andre tager til. Deraf giver sig følgende forskningsemner:

- På hvilke felter kan ældre arbejdstagere særlig godt udnytte deres evner, også i en tiltagende alder?
- Hvilke alternative arbejdsmuligheder og strukturer skal der skabes, for at det også i en højere alder kan forblive attraktivt at være erhvervsaktiv? Er f.eks. deltidsarbejde en farbar vej?

⁽¹⁾ KOM(2004) 9 endelig; se også – KOM(2002) 565 endelig, særlig 3.3 og 4.2.

⁽²⁾ Se EØSU's udtalelse om »Innovationspolitik«, EUT C 10 af 14.1.2004 (KOM(2003) 112 endelig), pkt. 4.7.

- Hvordan kan sundheden og sikkerheden på arbejdspladsen forbedres med henblik på at forlænge arbejdstagernes erhvervsaktive periode?
- Hvordan skal arbejdspladserne og arbejdsmiljøet indrettes, arbejdsrytmen fastlægges og arbejdet tilrettelægges, for at ældre kan arbejde optimalt? I hvilket omfang kan tilpasset teknik bidrage hertil?
- Hvordan kan langtidsledige og personer, der af andre årsager (f.eks. opdragelse af børn eller pleje af pårørende) i længere tid har været uden erhvervsarbejde, igen integreres i arbejdslivet?
- Af hvilke årsager skiller firmaerne sig af med ældre arbejdstagere? Hvorfor er især ældre kvinders arbejdsløshed stigende?
- Hvilke hindringer er der for længere beskæftigelse eller nyansættelse af ældre arbejdstagere, og hvordan kan de fjernes?
- Hvor fleksibelt kan og skal overgangen fra fuldt erhvervsarbejde til pensionisttilværelsen udformes for både at tilgodese de ældre arbejdstageres, virksomhedernes og de sociale sikringsystemers behov?
- Hvordan kan og skal overførsel af viden organiseres, for at ældre arbejdstageres viden og erfaring, der er opsamlet gennem mange år, kan formidles til de yngre på en sådan måde, at de gerne tager imod den »gamle« viden, integrerer den i deres »nye« viden og dermed kan udnytte den til gavn for sig selv og for virksomheden?
- Om videreuddannelsesforanstaltninger se punkt 4.5.

De ældres stigende andel af den samlede befolkning gør det desuden nødvendigt at udvide eksisterende og skabe nye job. Men der savnes information om, på hvilke områder det haster særligt med at få udvidet de faglige færdigheder for at leve op til ældre menneskers krav og behov, og på hvilke områder der er brug for nye aktiviteter og dermed nye chancer for beskæftigelse.

Denne udvikling bør analyseres

- med henblik på de ændringer af indkomst- og forbrugsmønstre, der følger af den demografiske omvæltning (se også punkt 4.1.1 og 4.3.6),
- med henblik på, at mobiliteten bliver ringere med alderen. Man kunne tænke på nye tjenesteydelser i hjemmet som f.eks. opsøgende frisører og fodplejere samt fjernsalg af ydelser såsom teleshopping, telerådgivning og lignende,
- med henblik på beskæftigelsespolitiske spørgsmål, specielt i forbindelse med sundhed og pleje, jf. punkt 4.6.

4.3 Forskningsbehov i forbindelse med ældre menneskers livsvirkelighed

4.3.1 Aldring er ikke blot en biologisk, men også en social proces. De sociale rammebetingelser er meget forskellige i de forskellige lande i Europa. Det gælder både makroniveauet, nemlig de historisk fremvoksede politiske og sociale systemer, og mikroniveauet, de individuelle forhold og ressourcer. Lige så forskellige er betingelserne for aldring og alderdom i de forskellige befolkningsgrupper. Disse forskelle – det være sig med hensyn til mænds og kvinders forudsætninger, personlige og/eller faglige erfaringer, materielle levevilkår osv. – skal der tages hensyn til ved udforskningen af ældre menneskers daglige livsvirkelighed.

4.3.2 Der er store forskelle mellem de europæiske lande med hensyn til klima, topografi, bebyggelsestæthed og –former, trafikinfrastruktur, velfærdslovgivning og mange andre aspekter, der påvirker mulighederne for selv at bestemme over sit liv og for at tage aktivt del i samfundet. I nogle lande er der minimumspensioner, der udgør et tilstrækkeligt økonomisk grundlag for at leve et tilfredsstillende liv i alderdommen, i andre dækker pensionen ikke engang de elementære behov. Men der er også store forskelle mellem og inden for de enkelte lande og inden for gruppen af ældre.

- Hvilken indflydelse har de forskellige velfærdssystemer i de europæiske lande på de ældre borgeres livskvalitet?
- Hvilke forebyggende foranstaltninger kan der træffes for at modvirke de forhold, der gør det vanskeligt for ældre at få adgang til billige boliger, bekvemme transportmidler, kulturelle tilbud, sund ernæring og/eller ny teknologi og dermed forringe deres livskvalitet?
- Hvordan kan man i en situation, hvor der skæres ned på de sociale ydelser og sundhedsvæsenets ydelser, sikre ikke mindst de ældres livskvalitet, hvis fysiske og sociale eksistens trues af fattigdom, kronisk sygdom, ringe uddannelse, utilstrækkelige sprogkundskaber eller mangel på andre ressourcer?
- Under hvilke betingelser lever de mennesker, som ikke (længere) kan opretholde selvstændig livsførelse? Hvilke bestemmelser findes der for disse mennesker i EU-medlemsstaterne, og hvilke foranstaltninger er nødvendige for varetagelsen af deres interesser?
- Under hvilke betingelser lever de ældre på plejehjem/institutioner? Hvilke former for repræsentation af deres interesser findes der?

— Hvilke betingelser for forebyggelse, forsørgelse og pleje af Alzheimerpatienter og mennesker med andre demenssygdomme findes der i EU-medlemsstaterne? Hvilke muligheder og erfaringer findes der med forskellige boligformer?

4.3.3 Selvstændighed, selvbestemmelse og social integration er vigtige personlige og samfundspolitiske mål. I en høj, og navnlig i en meget høj alder kommer realiseringen af disse målsætninger af flere årsager i fare. For det første stiger risikoen for sundhedsmæssige problemer med den tiltagende alder. I så fald gør uheldige omgivelser og manglende økonomiske ressourcer det vanskeligt at opretholde selvstændigheden og bevare et socialt liv. Også samfundsmæssige normer og forestillinger som f.eks. en diskriminerende opfattelse af de ældre kan virke som barrierer og resultere i udelukkelse fra vigtige samfundsmæssige områder. Over for det negative billede af alderdommen står imidlertid den kendsgerning, at det overvejende flertal af ældre gennem mange år kan leve et selvstændigt liv, som de selv tager ansvaret for. Desuden yder de vigtige bidrag til familien og samfundet i form af (social og økonomisk) støtte til yngre generationer og i form af ulønnet arbejde i politiske, fagforeningsmæssige og kirkelige sammenhænge.

4.3.4 Ældre mennesker har stort psykologisk potentiale til at tackle problemerne, når de stilles over for vanskelige ydre omstændigheder og sundhedsmæssige begrænsninger. Denne indre balance kan dog komme i fare, når problemerne kumuleres.

— Hvornår og hvordan skal der gribes ind for at undgå, at ældre mennesker overbelastes, men i stedet får støtte til at klare kritiske livssituationer?

— Hvilke foranstaltninger er nødvendige for at dække behov, der går ud over de rent basale, som f.eks. det psykologiske behov for sikkerhed, for familiemæssige og andre mellem-menneskelige relationer og for social integration?

4.3.5 De fleste gennemlever den ca. 20-30 årige tilværelse som ældre i relativt sund og aktiv tilstand. Men da denne livsfase er noget nyt i historien, er der kun få forbilleder for udformningen af den. Om de områder, hvor ældre nu til dags er aktive og yder et vigtigt samfundsmæssigt, socialt og økonomisk bidrag – bl.a. i form af lønnet og/eller ulønnet arbejde i politiske, fagforeningsmæssige og kirkelige organisationer eller ved at støtte, uddanne og opdrage yngre – findes der så godt som ikke pålidelige tal, der kan sammenlignes på europæisk plan.

— Hvilke aktivitetsfelter, efteruddannelses tilbud, inddragelsesformer og mødesteder kan der skabes, som kan bidrage til,

at denne alders positive potentiale udnyttes på en måde, så det er meningsfuldt for den enkelte og produktivt for samfundet?

— Hvor stor forskel er der på ældre mænds og ældre kvinders interesser, erfaringer, behov og færdigheder? Hvordan kan og skal der tages hensyn til disse forskelle?

— Hvordan kan de ældre inddrages direkte eller indirekte gennem de organisationer, som repræsenterer dem, i den beslutningsproces på de forskellige nationale og europæiske planer, som vedrører deres ret til et værdigt og uafhængigt liv og til at deltage i det sociale og kulturelle liv, så at artikel 25 i chartret om grundlæggende rettigheder faktisk efterleves?

— Hvilket behov har de ældre, også ældre indvandrere, for tværregional og grænseoverskridende mobilitet, og hvordan kan man (som for arbejdstagerne) bedst opfylde disse behov?

4.3.6 Samfundets aldring diskuteres i vidt omfang kun som et problem, som en belastning og med fokus på de stigende udgifter til social- og sundhedsvæsenet. Modsat er der imidlertid også en række positive aspekter, der sjældent kommer frem, og som der ikke foreligger megen information om. Dertil hører f.eks., at ældre mennesker ikke længere belaster arbejdsmarkedet, men fortsat bidrager til den økonomiske udvikling som forbrugere.

— Hvordan adskiller ældre menneskers indkomst- og forbrugsmønstre sig fra yngre menneskers?

— Hvilke ændringer i forbrugsmæssig adfærd kan der forventes af de kommende generationer?

— På hvilke områder er der et særligt innovationspotentiale med henblik på at sikre, at der i fremtiden tages større hensyn til ældre menneskers specifikke behov?

— Se også punkt 4.1.1 og 4.2.1.

4.3.7 Foranlediget af de aktuelle diskussioner om sundhedsvæsenets problemer, finansieringen af pensionerne og – i visse lande – dødshjælp føler mange ældre mennesker sig nu snarere som en belastning end som påskønnede medlemmer af samfundet.

— Hvordan kan den materielle og immaterielle indsats, som ældre mennesker yder på mange forskellige samfundsmæssige områder, gøres mere synlig og værdsættes mere?

- Hvilke samfundspolitiske foranstaltninger skal der træffes, for at de ældre ikke længere skal have grund til blot at betragte sig som »ældrebyrden«?
- Hvordan kan negativ indstilling til alderdommen generelt ændres, så der bliver mulighed for større accept af alderdommen og for en positiv ældrekultur? Hvordan kan der hos yngre mennesker skabes større forståelse for de ældre, og hvordan kan man fremme en dialog både inden for og mellem generationerne? (se også 4.5.2).
- Hvordan når man frem til en mere differentieret fremstilling af alderdommen i medierne?
- Døden er i vidt omfang tabu, men er samtidig en ikke uvæsentlig økonomisk faktor. Hvordan kan man undgå ren kommerialisering af døden og i stedet udvikle en etisk forsvarlig omgang med døden?
- Hvad skal der generelt tænkes på i forbindelse med modernisering af boliger for at sikre, at de ældre længst muligt kan blive i egen bolig?
- Hvilke arkitektoniske eller tekniske tilpasningsforanstaltninger kan bidrage til bevarelse af selvstændigheden i forbindelse med specifikke svagheder (tunghørhed, svagsyn, mobilitetsbegrænsninger, demens)?
- Hvordan kan nye tiltag på området »intelligente boliger« bidrage til længere opretholdelse af selvstændig livsførelse og husholdning?
- Hvilke positive erfaringer findes der allerede i Europa på disse områder? Hvilken lære kan der drages af dem?

4.4 Forskningsbehov i forbindelse med det sociale og fysiske miljø

4.4.1 Ældre menneskers sociale miljø ændrer sig dramatisk i de kommende år. Som følge af lave fødselstal, sen familiestiftelse og høje skilsmissetal skrumper det traditionelle net af familiemæssige relationer ind. Samtidig vil det på grund af den stigende middellevetid stadigt hyppigere ske, at indtil fem generationer i en familie er i live samtidigt (»beanpole families«).

- Hvordan indvirker disse ændringer på gamle menneskers sociale integration og deltagelse i samfundet?
- Kan kommende generationer i højere grad trække på ikke-familiemæssige relationer, og er de til at stole på, også når der bliver brug for hjælp og støtte?
- Hvilke socialpolitiske foranstaltninger og/eller organisatoriske og tekniske innovationer kan bidrage til at støtte de familiemæssige og ikke-familiemæssige netværk for at fremme deres bæreevne og varighed?

4.4.2 Fra tidsbudget- og mobilitetsstudier ved man, at folk, efterhånden som de bliver ældre, tilbringer en stadig større del af tiden i boligen, og at aktiviteterne uden for hjemmet tager tilsvarende af.

- Hvordan kan boliger – særligt lejede boliger i store, gamle ejendomme, men også enfamiliehuse – så billigt som muligt indrettes sådan, at ældre mennesker, også når de legemlige, sensoriske og kognitive svagheder melder sig, kan blive boende for sig selv og dér modtage nødvendig pleje?

4.4.3 Tanken om at måtte flytte på plejehjem som følge af tiltagende svagheder er de fleste ældre menneskers skræk.

- Hvilke attraktive og alligevel økonomisk overkommelige alternativer er der, når egen bolig bliver en belastning, og det ikke længere er muligt at opretholde selvstændig livsførelse i den?
- Hvilke erfaringer foreligger der med nye boformer som f.eks. »beskyttet bolig«? Hvilke betingelser er afgørende for, om sådanne alternativer bliver en succes eller en fiasko?

4.4.4. Teknisk apparatur og tekniske systemer og tjenesteydelser kan være en stor hjælp for ældre til at klare hverdagens problemer. Men ofte er de ikke tilpasset de ældres behov. Apparaturler skal konstrueres efter princippet »Design for All« og skal fleksibelt kunne tilpasses forskellige brugergrupper. Det betyder, at det er helt nødvendigt at inddrage de kommende brugere i udviklingsprocessen for at forbedre produkternes og tjenesteydelsernes kvalitet. Det må anbefales at konsultere og aktivt inddrage de mest repræsentative europæiske ældreorganisationer og de ældre selv for at få en permanent udveksling af oplysninger om de ældres virkelige behov.

- Hvad skal producenter og designere vide om »Design for All«-tilgangen og -metoden og om ældre menneskers færdigheder, begrænsninger, behov og holdninger, for at tekniske produkter kan tilpasses ordentligt, så de accepteres og bedre kan bruges af de ældre?
- Hvad ændrer sig med alderen, og hvad vil muligvis ændre sig med de nye generationer af ældre?

- Hvordan kan der i forbindelse med konstruktion af almindelige teknologiske produkter i højere grad end hidtil tages hensyn til, at ældre menneskers færdigheder og behov ændrer sig? Hvilke politiske foranstaltninger kan styrke industri- og erhvervssektorens deltagelse i virkeliggørelsen af målene under »Design for All«?
- Hvordan kan det i praksis lade sig gøre at inddrage brugerne effektivt i udviklingen af teknisk apparatur?

Desuden må det nøjere undersøges, hvilke tekniske hjælpemidler der faktisk bruges, og hvilke betingelser der må opfyldes, for at de kan bidrage til ældre menneskers livskvalitet:

- På hvilken måde kan de hjælpe ældre mennesker i forbindelse med dagligdagens krav? På hvilken måde kan de i tilfælde af plejebehov eller demens støtte såvel formelt som uformelt plejepersonale og være til hjælp i forbindelse med tjenesteydelser?
- Hvilke etiske aspekter skal der tages hensyn til (f.eks. over for forvirrede personer) for at udelukke krænkelse af privatsfæren f.eks. ved teknisk overvågning?
- Hvilke innovative muligheder ligger der i ny teknologi, og hvilke konsekvenser har anvendelsen af den på lang sigt? Hvilke sociale ledsageforanstaltninger er nødvendige, for at den kan bidrage til at forøge de ældres livskvalitet og deltagelse i samfundet og ikke tværtimod fører til social isolation og begrænsning?

4.4.5 Fysiske, sociale og kulturelle aktiviteter bidrager som bekendt til en sund og tilfredsstillende tilværelse som ældre. Men hyppigt afskærer hindringer i det naturgivne og/eller konstruerede miljø eller manglende transportmidler adgangen til relevante faciliteter. Problemerne er i vidt omfang velkendte ⁽¹⁾, men det skorter på løsninger.

- Hvilke foranstaltninger kan og skal der først og fremmest træffes inden for samfunds-, by- og trafikplanlægning, for at boligmiljøet, gade- og vejnettet, transportmidlerne, servicefaciliteterne m.v. kan leve op til det stigende antal ældre medborgeres krav og støtte dem, så de kan bevare deres selvstændighed?
- Hvordan kan især boligmiljøet – f.eks. via mødesteder og egnede transportmidler – bidrage til ældre menneskers sociale integration?
- I hvilke lande og på hvilke felter er der gjort positive erfaringer, og hvordan kan de overføres til andre lande og andre felter?

⁽¹⁾ Den Europæiske Transportministerkonference (CEMT) (2002): Transport and aging of the population. OECD Publications.

4.4.6 Hyppigt hindrer manglende sociale og finansielle midler og/eller fysiske eller sensoriske svagheder adgang til og deltagelse i aktiviteter uden for hjemmet. Men netop for disse mennesker – ofte ældre kvinder, der lever alene – ville det være af særlig stor betydning at deltage i sociale og kulturelle aktiviteter, så de ikke isoleres.

- Hvilke socialpolitiske foranstaltninger og/eller organisatoriske og tekniske innovationer kan støtte ubemidlede ældre menneskers deltagelse i samfundet?

4.5 Forskningsbehov i forbindelse med livslang læring

4.5.1 Livslang læring spiller en stadig vigtigere rolle i et samfund, hvor der hurtigt sker sociale, kulturelle og tekniske ændringer. Dette gælder navnlig ældre arbejdstagere, hvis tidligere erhvervede kompetencer ikke længere rækker på en moderne arbejdsplads. Målet om at skabe et europæisk område for livslang læring blev allerede understreget i en fælles meddelelse fra Generaldirektoratet for Uddannelse og Kultur og Generaldirektoratet for Beskæftigelse, Sociale Anliggender og Arbejdsmarkedsforhold og i Rådets resolution af 27. juni 2002 ⁽²⁾. På dette område er der ligeledes fortsat et presserende behov for forskning:

- Hvilken type videreuddannelsestiltag for ældre arbejdstagere vil være mest effektive set ud fra et indholds- og metode-mæssigt synspunkt?
- Hvad kan man gøre for at sikre, at hensigtsmæssige foranstaltninger kommer alle arbejdstagere ligeligt til gode uanset alder og køn?

4.5.2 Behovet for livslang læring gælder dog også personer, som ikke længere er aktive på arbejdsmarkedet. De bør også have mulighed for at udvikle sig yderligere både for deres egen og samfundets skyld.

- Hvordan erhverves og formidles viden i informationssamfundet?
- Hvordan kan man i højere grad fremme livslang læring blandt ældre uanset deres aktivitetsstatus? Hvilke muligheder findes der på nuværende tidspunkt i medlemsstaterne for at deltage i uddannelses- og informationsprogrammer vedrørende arbejdsrelaterede og kulturelle spørgsmål? Hvilke erfaringer har man eksempelvis opnået med ældre-universiteter eller møder om forskellige emner?

⁽²⁾ KOM(2001) 678 endelig, Rådets resolution af 27. juni 2002 nr. 2002/C 163/01, EFT C 163 af 9.7.2002.

- Findes der en sammenhæng mellem en persons tidligere beskæftigelse og senere videreuddannelse? Kan man på baggrund af uddannelse, der er gennemført gennem et aktivt arbejdsliv, konkludere, hvordan ældres interesse for læring, uddannelse og kultur kan fastholdes?
- Hvordan kan man lette adgangen til uddannelse også for grupper, som hidtil har været underrepræsenteret, og sikre kulturel mangfoldighed?
- Hvordan kan offentlige medier, nye teknologier og e-læring bidrage til fortsat deltagelse i samfundet, formidling af viden og information samt fremme af videreuddannelse for ældre?
- Hvilke almene færdigheder er særligt vigtige i en høj alder? (jf. ligeledes punkt 4.6.1)
- Hvilket grundkendskab bør personer og organisationer, som beskæftiger sig med ældre, have til alderdom og aldring? Hvilke uddannelsesinitiativ vil kunne få unge til bedre at forstå ældre? (jf. ligeledes punkt 4.3.7)
- Hvordan kan man føre tilsyn med gennemførelsen af de foranstaltninger, som tidligere er blevet vedtaget? Hvordan kan der udveksles positive erfaringer?
- Hvordan kan man gøre ældre opmærksomme på sundhedsbevarende foranstaltninger og tilbud som f.eks. fysiske, kreative og kunstneriske aktiviteter eller sund ernæring?
- Hvilke andre foranstaltninger kan bidrage til bevarelse af de ældres fysiske, følelsesmæssige, kognitive og sociale evner?
- Der er især behov for forskning i aldersrelaterede sygdommes epidemiologi og ætiologi for at forbedre de forebyggende foranstaltninger (f.eks. i forbindelse med demens, især Alzheimers sygdom, og forebyggelse af fald, der kan føre til hoftebrud).
- Der er ligeledes et presserende behov for forskning i forebyggende foranstaltninger og bevarelse af sundhed i forbindelse med arbejde (jf. punkt 4.2.1).
- Der bør desuden forskes i behandlingsmuligheder for ældre, både når det gælder almindelige sygdomme med aldersrelaterede karakteristika og aldersrelaterede sygdomme. Det terapeutiske grundlag mangler dog ofte, da kliniske forsøg og testning af lægemidler hovedsageligt omfatter unge voksne. De ældres sundhedstilstand kan ikke sammenlignes, da de ofte ikke lider af nogen specifik sygdom, men derimod af lettere eller sværere skader, der kan ramme flere funktioner på samme tid.

— Jf. ligeledes punkt 4.6.3.

4.6 Forskningsbehov i forbindelse med bevarelse af sundhed og plejebenhov

4.6.1 En særlig alvorlig konsekvens af ændringerne i befolkningssammensætningen er den omkostningsbyrde, som vil komme til at hvile på social- og sundhedssystemerne som følge af den hurtige stigning i antallet af meget gamle mennesker. Antallet af firsårige forventes i løbet af de næste 15 år at stige med 50 % i EU for at nå over 20 mio. ⁽¹⁾. Antallet af hundredårige stiger eksponentielt ⁽²⁾. Forskning spiller derfor en væsentlig rolle navnlig i forbindelse med forebyggelse og bevarelse af ældres mobilitet og uafhængighed.

— Hvilke langsigtede konsekvenser har en bestemt livsstil for helbredet generelt og især specifikke sygdomme? Hvordan kan man fremme sunde vaner?

4.6.2 Plejebehovet vil stige voldsomt i løbet af de kommende år, og der vil hvile en større omkostningsbyrde på de private husholdninger og det offentlige som følge af stigningen i antallet af meget gamle mennesker. På dette område er der ligeledes fortsat behov for forskning i flere henseender:

— Hvad kan og bør der gøres for at forbedre plejepersonalets kvalifikationer og arbejdsbetingelser, således at plejeområdet også på lang sigt kan tiltrække arbejdskraft?

— Hvilke ydre og personalemæssige forudsætninger bør være til stede, for at forholdet mellem plejepersonale og patient kan udvikle sig på tilfredsstillende vis for alle de berørte?

⁽¹⁾ Eurostat (2002). »Den sociale situation i Den Europæiske Union 2002«. Luxembourg: Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer.

⁽²⁾ Jf. Robine, J.M. & Vaupel, J. (2001). Emergence of supercentenarians in low mortality countries. *The Gerontologist*, 41 (særnummer II), 212.

— Hvordan kan udbuddet af plejeydelser bedre tilpasses plejeafhængige ældres ønsker og behov? Hvad kan man gøre for i højere grad at fremme pleje i hjemmet?

- På hvilken måde kan tekniske løsninger bidrage til aflastning af pårørende og plejepersonale uden at krænke den plejefhængige persons integritet og værdighed?
- Hvilken økonomisk støtte og samfundsmæssig anerkendelse er nødvendig for at aflaste plejende pårørende og professionelt plejepersonale? Hvorledes kan især plejende pårørende også støttes med hensyn til en egen pensionssikring?
- Hvilke krav bør der stilles til pleje, smertebehandling og hospicepleje, for at patienten kan få et værdigt liv til det sidste?

4.6.3 I EU findes der ingen fælles definitioner af visse plejebegreber (som f.eks. »afhængig«, »hjemmepleje«), ingen fælles strukturer i de forskellige tjenester og ingen direktiver om plejepersonalets kvalifikationer.

- Hvad kan man gøre for at harmonisere sådanne begreber for at skabe større gennemsigtighed på plejeområdet?
- Hvilke programmatiske, tekniske, geriatriske og socialpsykologiske kompetencer og færdigheder er nødvendige i uddannelsen af plejepersonale i EU?

4.7 Forskningsbehov i forbindelse med nye teknologier

4.7.1 På de førnævnte områder (punkt 4.1 til 4.6) har der fundet en hurtig og fremadskridende teknologisering sted, navnlig med indførelsen af nye informations- og kommunikationsteknologier. På eksempelvis arbejdsmarkedet bruges disse teknologier ofte som undskyldning for at udelukke ældre arbejdstagere. Til gengæld har undersøgelser vist, at en tilpasning faktisk ville kunne fremme deres produktivitet. Man bør derfor inddrage dette aspekt i forskningen på alle områder. Der skal især tages hensyn til de etiske aspekter og spørgsmålet om integration af de ældre, der ikke kan eller vil anvende de nye teknologier.

4.8 Bearbejdning, koordinering og udvikling af eksisterende viden

4.8.1 Forskning på nationalt og europæisk plan har allerede resulteret i mangfoldig viden. Denne viden relaterer dog hovedsageligt til enkelte aspekter og fag. Den er vidt spredt og er ofte begrænset til et bestemt sprog. Forskelligartede stikprøver og

instrumenter gør det ofte vanskeligt at sammenligne forskningsresultaterne med resultaterne af andre studier.

- Denne viden bør organiseres på en sådan måde, at det er muligt systematisk at bearbejde, koordinere og vurdere data for siden at gøre dem tilgængelige for alle.
- Det næste skridt vil være at foretage sekundæranalyser af sådanne organiserede data og koordinere undersøgelsesmetoder og -instrumenter med henblik på yderligere fælles tværfaglig forskning. De nye værktøjer under det sjette rammeprogram for forskning som f.eks. »ekspertisecentre«, »ekspertisenet« og »tematisk koordination« kan i høj grad bidrage til at erhverve, koordinere og videreudvikle viden af denne art. ⁽¹⁾
- Det ville desuden være hensigtsmæssigt med en ensartet fortolkning og fastlæggelse af indikatorer til måling af ældres livskvalitet i EU samt en europæisk database, der giver mulighed for at observere og dokumentere disse indikatorer på lang sigt. Det er i den forbindelse nødvendigt at foretage en skelnen mellem mænd og kvinder, aldersgrupper og indtægtsgrupper samt regioner, da de hidtil anvendte indikatorer ikke er tilstrækkelige til at klarlægge de ældres livsbetingelser. Der skal tilføjes andre indikatorer, der kan tilvejebringe oplysninger om deres sundhedstilstand og de sundhedsmæssige problemer, de lider af, plejeordninger og de enkelte landes krav. En løsning kunne være at samarbejde med Eurostat.

— Det er nødvendigt at samle og koordinere statistikker og andre relevante data, som ofte allerede findes på nationalt og europæisk plan. Forskningsresultater, der er opnået på områder under det femte og det sjette rammeprogram for forskning, bør analyseres i deres helhed, for at der kan drages praktiske og politiske konklusioner. Det er nødvendigt at formidle sådanne koordinerede og bearbejdede data på så tidligt et tidspunkt som muligt.

— For ikke kun at forske og udarbejde politikker for, men også med ældre mennesker, bør ældreorganisationer i højere grad end tidligere inddrages i fremtidige projekter.

5. Mål og henstillinger

5.1 I denne initiativudtalelse begrundes det, hvorfor det er nødvendigt med en nøgleaktion på området »Ændringer i befolkningssammensætningen – De ældres livskvalitet og teknologiske behov« under det syvende rammeprogram for forskning.

⁽¹⁾ Jf. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget - Mod et europæisk forskningsrum«, EFT C 204 af 18.7.2000.

5.2 Målet er – gennem fremme af flerfaglig og tværfaglig samt partcipatorisk forskning, der søger at inddrage de ældre, på en række områder

- a) at skabe den nødvendige videnbase for politisk planlægning og handling med henblik på at kunne håndtere konsekvenserne af den ændrede aldersstruktur i EU på en nyskabende, socialt retfærdig og omkostningseffektiv måde, og
- b) at tilvejebringe det grundlag og de instrumenter, der er nødvendige for at opnå en bedre forståelse og større værdsættelse af ældre mennesker i samfundet.

5.3 Som ovennævnte forskningsområder og eksemplerne på relaterede spørgsmål allerede har vist, findes der en tæt forbindelse mellem de biologiske, psykologiske, sociale, kulturelle, teknologiske, økonomiske og strukturelle aspekter ved høj alder og aldringsprocessen. Aldringen foregår desuden altid i en konkret geografisk og samfundsmæssig sammenhæng. Denne sammenhæng er i Europa karakteriseret ved stærke geografiske, kulturelle og socialstrukturelle modsætninger både mellem og i de forskellige europæiske lande. Begge disse faktorer, dvs. den flerdimensionelle aldringsproces og de forskellige betingelser, som denne foregår under, kræver en flerfaglig og tværfaglig ældreforskning. Det er desuden nødvendigt med et langsigtet perspektiv for at kunne identificere og indarbejde forandringsprocesser ⁽¹⁾.

5.4 Kun ved hjælp af en sådan bred og langsigtet forskning kan der skabes et solidt planlægnings- og beslutningsgrundlag, som er nødvendig på en række samfundsområder og alle beslutningsniveauer som følge af ændringerne i befolkningens alderssammensætning. Aldring er ikke kun et biologisk, medicinsk, teknisk eller økonomisk spørgsmål, men også en social og kulturel opgave.

5.5 Ovennævnte forskningsaktiviteter bør efter EØSU's opfattelse ledsages af følgende foranstaltninger:

- en høring om temaet »ændringer i befolkningssammensætningen – ældres livskvalitet« i EØSU for bl.a. at foreslå en gennemførlighedsundersøgelse af oprettelsen af et tilsvarende agentur og andre initiativer, der måtte være påkrævet,

- oprettelse af et fælles proaktivt og fremtidsorienteret agentur (European Observatory), der skal tilvejebringe indikatorer til måling af ældre menneskers livskvalitet i EU, overvåge og dokumentere disse indikatorer på lang sigt i en europæisk database, udarbejde prognoser, der er baseret på sådanne empiriske data, indsamle og formidle viden samt drage praktiske og politiske konklusioner,
- afholdelse af seminarer og konferencer for at skabe større viden om den demografiske omvæltning og om det presserende behov for forebyggende og ledsagende foranstaltninger samt ældre menneskers positive potentiale, undgå forskelsbehandling på grund af alder, formidle forskningsresultaterne i så vid udstrækning som muligt samt fremme udvekslingen mellem gamle og nye medlemsstater,
- anvendelse af den åbne koordinationsmetode i det videre forløb. I betragtning af kompleksiteten og omfanget af befolkningsaldringen og de forskellige muligheder og udfordringer, som er forbundet hermed, mener EØSU, at denne metode vil kunne bidrage til
 - udveksling af erfaringer, en inter-europæisk sammenligning, fremme af gensidig læring;
 - fremme af dialogen mellem repræsentanter for det organiserede civilsamfund og de pågældende generaldirektorer i Kommissionen ⁽²⁾;
 - fastlæggelse af fælles mål;
 - overvågning af gennemførelsen af den anden internationale handlingsplan for ældre (vedtaget i Madrid i april 2002) og UNECE's gennemførelsesstrategi (vedtaget på ministerkonferencen i Berlin i september 2002) og
 - etablering af et område med fælles værdier med henblik på et aldrende samfund.

5.6 Endemålet er at HJÆLPE ALLE - IKKE MINDST DE ÆLDRE - TIL ET VÆRDIGT LIV. Dette gælder ikke kun ældre og meget gamle mennesker i dag, men også fremtidige generationer, hvad enten man er gammel eller ung.

Bruxelles, den 15. september 2004

Roger BRIESCH

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ Jf. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse, EFT C 95, 23.4.2003 (KOM2002) 565 endelig.

⁽²⁾ Meddelelse fra Kommissionen KOM(2002) 277 endelig.